

ISSN 1652-7224 • Publicerad den 22 september 2010

Klicka här för utskriftsvänlig pdf-fil

Läs mer om idrott, etnicitet och integration på idrottsforum.orgLäs mer om fotboll på idrottsforum.org

Fotboll i Sydafrika – inte bara FIFA World Cup

Fanny Davidsson (text & foto)

Fil kand i mänskliga rättigheter, frilansande utbildare inom konflikthantering och mänskliga rättigheter

Det ansågs på sina håll som ett rejält vågspel att tilldela Sydafrika fotbolls-VM. Egypten och Marocko var de svåraste konkurrenterna – bara afrikanska länder fick söka, enligt en kortlivad rotationspolicy som endast Sydafrika och Brasilien hann dra nytta av innan den slopades. Det cirkulerade rykten under 2006 och 2007 om att mästerskapet skulle flyttas till följd av att arbetet med att få allting på plats inte höll tempot. Som vi nu vet så klarade sydafrikanerna inte bara av förberedelsearbetet, utan också att genomföra spelen helt utan störningar – ja, om man inte räknar in vuvuzelorna, alltså. Men vid sidan om VM-matcherna pågick en hel del andra fotbollsaktiviteter under de kyliga vinterveckorna mellan den 11 juni och den 11 juli.

Flera sociala projekt och program med fotboll som central metodik är verksamma i bland annat Sydafrika. Nämnas kan Dan Olofssons och LdB FCs [Star for Life](#), där man använder fotbollen för att informera om AIDS/HIV. Ett annat program står [Get the Point Foundation](#), ett initiativ från Non-Violence Project International, [Raoul Wallenberg Academy for Young Leaders](#) and the Nobel Peace Laureates Foundation, för, nämligen [KnotViolence Futbol for Peace](#), och i deras olika aktiviteter i Sydafrika under VM medverkade Fanny Davidsson, frilansande utbildare inom konflikthantering och mänskliga rättigheter. Hon har skickat oss den här rapporten.

Jag har regelbundet besökt Sydafrika sedan 2003 då jag arbetade med ett konflikthanteringsprojekt för kvinnor i förorterna runt Kapstaden. Då jag reste ner 2008 upplevde jag en skillnad i attityd och mentalitet sedan min senaste resa vid årsskiftet 2005/2006. Det fanns en pessimism, det pratades mycket om växande korruption, regelbundna strömavbrott var något nytt för mig i Sydafrika och Tabo Mbeki avsattes som ordförande för ANC och landets president. Det fanns en oro om vad som väntade och vad den kommande presidenten Jacob Zuma, med ett stort korruptionsåtal hängande över sig, skulle innebära för landet. Man befarade ökade motsättningar mellan svarta och vita. Den fattiga befolkningen började bli otåliga på att drygt 10 år av demokrati hade gått utan större skillnader i levnadsstandard. Det kändes som att Sydafrika stod i ett vägskäl där man antingen skulle fortsätta på den inslagna vägen av försoning och som ett land i spetsen i den afrikanska utvecklingen, eller säga "vi har väntat länge nog" och gå mot en mer konfrontativ utveckling.

I december 2009 var jag tillbaka i Sydafrika. Åter igen hade mentaliteten ändrats. Den här gången var fokus FOTBOLL. Förberedelserna inför fotbolls-VM var i full gång, fotbollar och affischer dekorerade Johannesburg, media hade fokus på det kommande eventet och landet var förväntansfullt. Jag upplevde att den tidigare splittringen och pessimismen hade bytts ut mot nationell enighet, förväntan och hoppfullhet.

När fotbolls-VM för första gången skulle hållas i ett afrikanskt land har många frågor väckts om vad ett stort idrottsarrangemang ger ett land. På vilket sätt skulle VM gynna den sydafrikanska befolkningen? Skulle det bli ett event för inkommande turister eller skulle de nå ut till sydafrikanerna? Kommer de ekonomiska satsningarna som har gjorts att gynna den fattiga befolkningen? Är det rätt prioritering av ett u-land att satsa så stora summor pengar på ett idrottsevenet då fattigdomen i landet är stor? Hur skulle man klara säkerheten?

Men det är också viktigt att fråga sig vilka positiva effekter ett idrottsarrangemang kan ha på ett splittrat land.

Ötv: Synlig polis runt om i städerna fick både turister och lokalbefolkning att känna sig trygga och avslappnade. Öth: Fanny Davidsson tillsammans med tränarteamet i Soweto och några av de deltagande barnen. Ntv: De officiella dekorationerna som utsmyckade hela Johannesburg nådde inte ända ut till Zola 3 i Sowetos utkant men befolkningen hade själva pyntat gatorna inför VM-festen. Nth: Luigi Buffon, Italien, målar sin tolkning av den knutna revolvern.

Futbol for Peace

Under VM var jag i Sydafrika för att arbeta med *KnotViolence Futbol for Peace* – en kampanj som drivs av Get the Point Foundation (GPI), en av många nationella och internationella satsningar för barn och ungdomar under VM-månaden. GPI har arbetat med utbildningsprogram inom livskunskap sedan 1994 (då under namnet the Non-Violence Project) riktade mot skola, fritidsverksamhet och idrott. Sammanlagt har fem miljoner barn och ungdomar i framförallt USA,

Brasilien, Sydafrika och Sverige nåtts av utbildningsprogrammen.

Inom idrotten har man inspirerats av tennisspelaren Arthur Ashes idé om att inkludera 15 minuter "life skills" i idrottsträningen. Ashe, som arbetade med ungdomar från utsatta sociala miljöer sa att: "By training life skills you build self esteem which develops character, discipline, confidence and independent thinking." Tanken med life skills övningarna är att de ska vara korta, lustfyllda och lätta för idrottstränare att inkludera i exempelvis en uppvärmning till en träning.

GPIs arbete inför fotbolls-VM i Sydafrika startade hösten 2008 då KnotViolence Futbol for Peace Campaign lanserades med en pilotutbildning för Portsmouth Football Club med stöd av Englands landslagsmålvakt David James. Tre av klubbens ungdomsledare utbildades och genomförde sedan ickevåldsutbildningar med ungdomar i samarbete med stadens skolor på klubbens fotbollscenter. David James, som vid sidan av sin målvaktskarriär är konstnär, gjorde sin tolkning av vad den knutna revolvern symboliserar och var sedan med som stöd och inspiration då ungdomarna gjorde sin design.

Syftet med KnotViolence Futbol for Peace är att engagera unga människor i alternativ till våld och utmana dem till kreativa lösningar på problem och konflikter. Kampanjen har två ben. Det första benet är livskunskapsutbildningar för fotbollstränare och ungdomar. Det andra benet är att väcka uppmärksamhet för alternativ till våldet inom fotbollen och samhället genom att fotbollsprofiler designar kampanjens symbol, Carl Fredrik Reuterswårds knutna revolver.

Ötv: Firande Sydafrikanska fotbollsfans på Kapstadens gator. Öth: En av fotbollstränarna ger instruktioner kring KnotViolence – Futbol for Peace övningarna. Ntv: Fotbollsglädjen är total. Då apelsiner delas ut används de direkt som fotbollar innan de äts upp. Nth: Alla deltagare får med sig ett studiematerial hem där de kan fylla i positiva egenskaper hos dem själva, hur de vill agera i konflikter eller färglägga den knutna revolvern.

Livskunskap inom fotbollen

I december 2009 utbildades 20 fotbollstränare i Soweto utanför Johannesburg i KnotViolence metoder. Under våren 2010 har de arbetat med att planera en fotbollsturnering för barn och ungdomar under VM-månaden. The Kasi Soccer World Cup arrangerades i samarbete mellan tränarteamet och GPI. Sammanlagt deltog 550 barn och ungdomar i turneringen och life skills utbildningen. Fotbollsturneringen var upplagd som en mini-VM-turnering där deltagarna blev indelade i lag namngivna efter de deltagande VM-länderna. Matcherna spelades med 6 spelare i varje lag, var 20x20 minuter långa och spelades enligt fairplay-regler. Fotbollen varvades med sex stycken life skills-övningar på temat konflikthantering, kommunikation, självkänsla, våld och ickevåld.

Samarbete för förändring

Under utbildningen i december var reaktionen från tränarna positiv. Redan mellan utbildningsdag ett och två hade två av tränarna testat ett par av övningarna på sin fotbollsträning. De såg vikten av att ge sina barn och ungdomar redskap

för livet utanför fotbollsplanen under träningarna, något de också märkte var styrkan i samarbete mellan klubbarna för att skapa en positiv förändring i sitt närområde. Fokus var på framtiden och på praktiskt arbete för förändring.

Our challenge now is to make this in to a sustainable programme. If we work together we can change the situation in our communities.

Det passet som påverkade deltagarna mest var "anger management", det vill säga, hur hanterar vi ilska . Efter de tre KnotViolence-utbildningarna som jag har hållit i Sydafrika har jag lagt märke till att det finns ett stort behov av att prata om och hitta redskap för att hantera sin ilska. Speciellt männen bär på mycket ilska som hålls inne eller kommer ut i form av våld.

I learned a lot and I think that I, as a person, will grow and I will change what I was lacking before. Today I have learned a lot about anger management. It is something that I need to understand and I need to make sure that I understand another person, because it is not about me alone it is also about the person I am having a conflict with.

Då jag är tillbaka bland tränarna sex månader senare inför kickoffen för VM-aktiviteterna får jag ta del av vad decemberutbildningen har betytt för dem. Innan vi börjar utbildningen står vi ute i vintersolen och pratar. En av killarna beskriver för mig hur han har förändrats de senaste sex månaderna. Han är numera medveten om sin ilska och låter den inte styra honom. Idag kan han ta det lugnt och separera sina känslor och beteenden från andra människors och inte reagera på provokationer som han gjorde förut. Han beskriver hur skönt detta är för honom och hur han är en mer harmonisk person idag. Han har bestämt sig för att försöka att påverka andra till positiv förändring. Han berättar vidare hur han hade influerat en vän att sluta bära vapen, hur han stöttar sin bror att bli nykter och hur han och de andra tränarna arbetar för att sprida KnotViolence-programmet till andra fotbollstränare och skolor i området.

I have learned a lot from the project. I am a football coach and now I am a Life Skills person.

Ötv: Glädje och skratt under life skills-övningarna. Öth: Deltagarna är ute på känslopromenad, här går de omkring som de gör när de är glada. Ntv: Samarbetsövningar är en viktig del inom såväl fotbolls- som konflikthanteringsträning. Nth: Ungdomar under en av matcherna i Kasi Soccer World Cup.

Ungdomarnas respons

Den andra delen av mitt arbete i Sydafrika var att hålla KnotViolence – Futbol for Peace-utbildningen direkt med ungdomar i Kapstadens förorter. Områden där fattigdomen är stor, våld inom hemmen och i skolorna är vanligt och där gängbrottsligheten är utbredd.

I Kapstaden samarbetar GPI med Department of Education. Sedan tio år tillbaka satsar utbildningsdepartementet på

säkerhet, "Safe Schools". Man har Safe School Coordinators och Safe Schools Officers som arbetar med fritids- och lovaktiviteter för barn och ungdomar. Meningsfulla fritidsaktiviteter är en viktig del av ett samhälles våldsförebyggande arbete. I ett land som Sydafrika men fattigdom, arbetslöshet och en hög nivå av våld och kriminalitet är detta extra viktigt. I år sammanfaller vinterlovet med fotbolls-VM och lovverksamheten är därför större i år än normalt. 2010 års fokus är säkerhet och våldsprevention genom idrott.

I en av övningarna får ungdomarna samtala kring frågan *Hur påverkar våld ditt liv?* Svaren som kom var i sammanfattning: Om man blir utsatt för våld, exempelvis misshandel av föräldrar eller mobbing i skolan så är det svårt att fokusera på skolarbetet. Om ens föräldrar bråkar och utsätter varandra för våld kan man som barn ta ut sin sorg, ilska och frustration genom att vara våldsam mot andra barn. Våld runt omkring en kan göra att man drömmer mardrömmar och får svårt att sova. Klasskamrater kan genom hot om våld tvinga en att göra deras skoluppgifter vilket leder till att man inte har tid att göra sina egna läxor. Att bli utsatt för våld kan leda till att man själv blir våldsam. Detta kan leda till att man får skuld känslor, får svårt att sova, tar droger för att glömma, begår självmord, blir mördad eller hamnar i fängelse.

Följdfrågan på diskussionen var *Hur skapar vi ett fridfullt och säkert samhälle?* De vanligaste svaren var: Genom att respektera varandra, kommunicera, bekräfta varandra, ta ansvar för våra kvarter och samhällen, lita på varandra, visa kärlek.

I den sista övningen får ungdomarna designa och färglägga sin tolkning av den knutna revolvren. Jag förväntade mig att majoriteten skulle tycka att det var en larvig övning och hafsa igenom uppgiften. Jag hade fel! Inom en minut från att de fick skisserna och färgpennor var det total tystnad, koncentration och fokus på uppgiften. Samtliga 40 ungdomar, små och stora, tjejer och killar med eller utan attityd, gick till hundra procent in i uppgiften och skapade på de 15-20 minuter de hade på sig fantastiska tolkningar av den knutna revolvren. Kreativitet är ett fantastiskt redskap för att uttrycka känslor, tankar och idéer och att bli positivt överraskad är en av de bästa känslorna man kan uppleva!

Hur agerar du i konflikter, som ett lejon, en sköldpadda, giraff eller en kamel? Deltagarna får ställa sig vid de djuret de mest identifierar sig med i en viss konfliktsituation.

Fotbolls-VMs betydelse för Sydafrika

Den 10 juni befinner jag mig på Kapstadens paradgata och firar öppnandet av fotbolls-VM tillsammans med ca 100 000 människor. Visst är det turister där, men framförallt är det sydafrikaner – i alla åldrar, alla färger, från alla områden runt Kapstaden, rika som fattiga. I ett land där stora folkmassor i vanliga fall är ett hot är folk totalt avslappnade, glada, öppna för kontakt och interaktion. Den avslappnade och öppna känslan fortsatte under hela VM-månaden. Många befarade att landet inte skulle klara av säkerheten och att våld mot turister skulle ge landet negativ publicitet. Jag tror aldrig jag har känt mig så säker och välkommen i Sydafrika som under den här resan. På flygresan mellan London och

Johannesburg fick jag frågan från brittiska fotbollsfans om de skulle våga ta sig ut från hotellet förutom då de skulle på matcherna. VM har lockat en helt ny grupp turister till Sydafrika. Under VM hör jag bara positiva reaktioner från utlänningar, både de jag möter på stan och de som ges utrymme i media. Alla känner sig välkomna, trygga och vågar ta del av det fantastiska land Sydafrika är. Det finns en förbryllan över det negativa de tidigare har hört om Sydafrika från vänner, bekanta och media.

Satsningar inför VM

En stor satsning har gjorts på säkerheten med exempelvis extra polisinsatser, "visible policing" på vägar, i parker och på gatorna. Kollektivtrafiken har byggts ut. I Johannesburg har de nya bussarna Rea Vya som går från Soweto, via det nya stadion Soccer City, genom Johannesburgs city och till Ellis Park stadium satts in. Bussarna och dess hållplatser är fräscha, organiserade och har fokus på säkerhet. Det är fantastiskt att kunna ta bussen hemifrån och ut till arbetet i Soweto, en annars stressig bilresa genom den hektiska Johannesburgstrafiken, alternativt en dyr taxiresa på 4 mil och en dryg timme.

I Kapstaden går de tidigare fruktade tågen som annars slutar gå klockan åtta på kvällen fram till två på natten och inte en sekund känner jag obehag att stå på perrongen, åka tåget eller ta mig runt på Kapstadens centralstation.

Innan Bafana-Bafanas (Sydafrikas fotbollslandslag) första match var förväntningarna och glädjen hög. Men i media befarade man hur glädjekänslorna skulle förbytas i ilska, sorg och aggression om laget förlorade. Då förlusten kom i match nummer två mot Uruguay fanns det självklart en besvikelse, men ilska och aggression – absolut inte. 23.10 tog jag tåget från Kapstadens central. Tåget var packat med människor. Turister och sydafrikaner – svarta, vita, färgade – alla avslappnade, interagerande och förenade kring sitt lag. Att vanliga vita sydafrikaner tar tåget hem en sen kväll är helt unikt i Sydafrika. Den vita befolkningens intresse för fotboll är också något nytt.

VM-månaden ger en inblick i ett Sydafrika som är möjligt. Ett Sydafrika där man känner trygghet, enighet och hopp om framtiden. Den stora utmaningen började den 13 juli då VM-cirkusen lämnade landet. Fortsätter man att satsa på "visible policing", på utbyggnad av säker kollektivtrafik och på att skapa möjliga mötesplatser för de olika grupperna av den Sydafrikanska befolkningen? Det ska bli spännande att följa utvecklingen.

Vad det gäller Get the Point och KnotViolence – Fotbol for Peace har arbetet bara börjat. Nu startar satsningarna på *Leaving a lasting legacy* – att se till att satsningarna som har gjorts inför och under VM fortsätter och kommer barn och ungdomar till del. Fotbollstränarna i Soweto kommer fortsätta med sitt arbete och starta samarbeten med grundskolor i området. GPIs samarbete med Department for Sports, Arts, Culture and Recreation och med Department of Education fortsätter för att förankra arbetet med livskunskap, konflikthantering och ickevåld inom skolan och idrotten.

När jag frågar en av en av fotbollstränarna vad fotbolls-VM har betydd för Sydafrika svarar han: "It has united South Africans and has made us more proud of ourselves, the country and our continent."

Copyright © Fanny Davidsson 2010.